

Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

CHARAKTERYSTYCZNE CECHY NOWEGO PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020

CHARACTERISTIC FEATURES OF NEW RURAL DEVELOPMENT PROGRAM FOR THE YEARS 2014-2020

Słowa kluczowe: rozwój obszarów wiejskich, instrumenty finansowe, działania PROW, regulacje prawne
Key words: rural development, financial instruments, RDP actions, legal regulations

Abstrakt. Przedstawiono ogólne cechy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2014-2020) w świetle regulacji Unii Europejskiej. PROW zaprogramowano w oparciu o sześć działań i wielu poddziałań, które mają odzwierciedlać wypracowane współczesne tendencje rozwoju obszarów wiejskich. Dla Polski określono budżet na poziomie ponad 13,5 mld euro, w tym środki EFRROW na poziomie 8,6 mld euro (63,7%) oraz 4,9 mld euro (36,3%) współfinansowania krajowego. Przedstawione Komisji Europejskiej kierunki wydatkowania środków PROW uległy nieznacznej korekcie przez uruchomienie dodatkowych działań związanych z inwestycjami w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 oraz na obszarach OSN. Uruchomienie instrumentów finansowych ulegnie opóźnieniu poprzez przedłużający się proces legislacyjny.

Wstęp

Wspólna polityka rolna (WPR) stanowi jedną z najstarszych polityk w ramach Wspólnoty Europejskiej (1958 rok), w 1962 roku przyjęła nazwę WPR. Polityka ta przeszła istotną ewolucję, zmieniając cele i instrumenty działania, a przy tym wnosząc istotny wkład w rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich [Gorton, Davidova 2004]. Polityka rolna była adresowana do dominujących obszarów krajów członkowskich, stała się przez to czynnikiem sprzyjającym pogłębieniu integracji europejskiej [Oskam i in. 2010]. Jest to jednocześnie polityka niezmiernie kosztowna, stanowiąc znaczącą pozycję w budżecie najpierw EWG, a potem Unii Europejskiej (UE) [Latruffe i in. 2008]. Najistotniejszym jego założeniem było uznanie rolnictwa za obszar o szczególnym charakterze, zarówno pod względem ekonomicznym, jak i społecznym, przede wszystkim ze względu na zróżnicowane warunki naturalne oraz odmienne struktury produkcyjne [Sarris i in. 1999]. Formułowane od początku cele WPR zakładały zwiększenie produktywności rolnictwa, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw żywności [Swinnen 2001]. Oczekiwano, że żywność będzie dostarczana po przystępnych dla konsumentów cenach, który będzie stabilizował rynek, a jednocześnie zapewniał właściwy poziom życia ludności rolniczej. Realizacja tych celów została oparta o trzy nadrzędne zasady, a mianowicie 1) zasadę ujednoczenia rynku, 2) zasadę preferencji wspólnotową oraz 3) solidarności finansowej [Roljčić i in. 2012].

Material i metodyka badań

Polska weszła w trzecią fazę programowania planów rozwoju obszarów wiejskich, przy czym pierwszy plan obejmujący lata 2004-2006, stanowił zaledwie połowę Wieloletnich Ram Finansowych (WRF) zakreślonych na lata 2000-2006. Do realizacji pełnej, siedmioletniej wersji PROW Polska przystąpiła w latach 2007-2013, które stanowiły sprawdzian możliwości wykonania wszystkich działań zawartych w PROW. Wstępne raporty wskazują na wykorzystanie w pełni przyznanych środków wsparcia finansowego, przy czym skorzystano z formuły n+2, co oznaczało możliwość rozliczania podpisanych wniosków do końca 2015 roku.

Podstawowym celem badań była ogólna charakterystyka PROW 2014-2020, z uwzględnieniem nowych działań ujętych w rozporządzeniu PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z 2013 roku [Dz.U. UE

nr L 347.487 z 20.12.2013]. W świetle regulacji prawnych UE i Polski, dokonano porównania projektu PROW, który Polska przedstawiła Komisji Europejskiej (KE) w kwietniu 2014 roku w stosunku do zatwierdzonego programu przez KE w grudniu 2014 roku. Badaniom poddano instrumenty finansowe skierowane na wspieranie rozwoju obszarów wiejskich. Zakresem badań objęto terytorium kraju, z uwzględnieniem ogólnych danych dotyczących działań i poddziałań, które realizowane będą w omawianej perspektywie finansowej.

Proces tworzenia programów rozwoju obszarów wiejskich (2014-2020)

Począwszy od 1988 roku we Wspólnocie przyjęto WRF, które obligują państwa członkowskie do opracowania perspektywicznych programów rozwojowych. W miarę pojawiania się kolejnych edycji programów wymagania jakościowe wobec nich rosły, poprzez coraz precyzyjniejsze określanie celów, zadań oraz dróg prowadzących do realizacji wyznaczonych priorytetów. Zgodnie z Traktatem Lizbońskim do procesu ustanawiania prawa związanego z PROW włączono PE, co znacznie przedłużyło procedury, przez co rozporządzenia PE i Rady pojawiły się dopiero w grudniu 2013 roku.

Zanim projekt PROW 2014-2020 został przedstawiony do akceptacji Radzie Ministrów, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) prowadziło szerokie konsultacje naukowe i społeczne. Zgłoszone w trakcie ich trwania opinie i postulaty umożliwiły przygotowanie takich rozwiązań, które miały zapewnić skuteczne wsparcie i rozwój rolnictwa oraz obszarów wiejskich. Z tego względu Polska zdołała złożyć projekt PROW dopiero 7 kwietnia 2014 roku, a zatem kiedy program powinien zacząć swoje funkcjonowanie (2014-2020). Każdy PROW podlega zatwierdzeniu przez KE, przy czym ta rezerwuje sobie na ten cel 6 miesięcy. Proces konstruowania programów odbywał się w okresie, gdy w pojawiły się dwa rozporządzenia wykonawcze KE (UE), jedno rozporządzenie delegowane KE (11 marca 2014 r.) oraz drugie rozporządzenie wykonawcze Komisji (17 lipca 2014 r.), ustanawiające zasady stosowania jednolitych ram prawnych. Rozporządzenia te wpłynęły na kształt polskiego programu, który należało rozbudować o ewaluację *ex-ante* oraz analizę SWOT. Każdy program powinien określać strategię dotyczącą wkładu programu do unijnej strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. Każdy program powinien definiować priorytety określające cele szczegółowe, środki finansowe wsparcia z EFRROW oraz odpowiednie współfinansowanie krajowe.

W związku powyższym. PROW w początkowej wersji projektu, przed ostatecznym zatwierdzeniem został znacznie rozbudowany, zwłaszcza o ocenę *ex-ante* oraz analizę SWOT. Do oceny ewaluacji *ex-ante* został zaangażowany ewaluator, który dokonywał analizy i oceny kolejnych wersji programu odnośnie spójności między działaniami i potrzebami programu a celami strategicznymi. Z kolei rozbudowana analiza SWOT przyczyniła się do wskazania najważniejszych mocnych i słabych stron oraz występujących zagrożeń i szans. Polska charakteryzuje się dużym potencjałem ekstensywnie prowadzonej produkcji rolniczej i z tego względu zaliczana jest do grupy państw europejskich o najlepiej zachowanej różnorodności biologicznej. Z kolei do słabej strony rolnictwa należy zaliczyć przede wszystkim niekorzystną strukturę agrarną [*Program Rozwoju...* 2014-2020].

Charakterystyka działań zawartych w programie rozwoju obszarów wiejskich (2014-2020)

W poprzednich dwóch programach rozwoju obszarów wiejskich istniały działania, które mają dzisiaj historyczne znaczenie. W PROW 2004-2006 do znaczących działań można było zaliczyć wspieranie gospodarstw niskotowarowych i dostosowanie gospodarstw do standardów UE, natomiast w Sektorowy Program Operacyjny 2004-2006 działania związane z inwestycjami w gospodarstwach rolnych oraz rozwojem infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem. W kolejnym PROW obejmującym lata 2007-2013 do działań cieszących dużym zainteresowaniem rolników można zaliczyć renty strukturalne, które nie mają odzwierciedlenia w obecnym programie.

Okazało się, że renty nie spowodowały istotnych przemian agrarnych w sensie poprawy struktury gospodarstw rolnych. Zamiast rent strukturalnych w obecnym programie większą uwagę skierowano

na młodych rolników (do 40 lat), którzy powinni, jak się oczekuje, wpływać bardziej skutecznie na przemiany agrarne, przy czym osoby młode mają wyższy poziom przygotowania zawodowego.

Kolejnym działaniem, który w latach 2007-2013 cieszył się dużym zainteresowaniem przyszłych beneficjentów było działanie związane z modernizacją gospodarstw rolnych. W omawianym okresie rolnicy złożyli 96,3 tys. wniosków, przy czym z 66,0 tys. (68,5%) spośród nich zawarto formalne umowy, realizując płatności w wysokości 8,3 mld zł. W obecnej perspektywie finansowej działanie „Modernizacja gospodarstw rolnych” nie stanowi odrębnego działania, lecz jest poddziałaniem pod nazwą inwestycje w środki trwałe, którego celem jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw rolnych.

Zupełnie nowym działaniem jest współpraca, która zmierza do wsparcia tworzenia i działania grup operacyjnych EPI (Europejskie Partnerstwo Innowacyjne) na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa. Pomoc w ramach tego działania dotyczy wyłącznie projektów o charakterze innowacyjnym. Działanie zmierza do utrzymania działalności rolnośrodowiskowo-klimatycznej. Dodatkowo wprowadzono wsparcie dla rolnictwa ekologicznego, w ramach którego celem jest wzrost rynkowej produkcji ekologicznej. W ramach rolnictwa ekologicznego realizowane będą dwa poddziałania: „Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne” oraz „Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego”. Do interesujących poczynań, niewystępujących w poprzedniej perspektywie należy zaliczyć inwestycje w gospodarstwach na obszarach Natura 2000 oraz na obszarach OSN (Obszary Szczególnie Narażone), a więc na obszarach narażonych na zanieczyszczenie wód azotanami pochodzenia rolniczego [*Program Rozwoju...* 2014].

Obok działań nowych kontynuowane będą poprzednie działania, w tym przykładowo „Płatności na rzecz obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania” i „Tworzenie grup i organizacji producentów”. W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich kontynuowane będą działania przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości, odnowy i rozwoju wsi, w tym w zakresie infrastruktury technicznej. Wydaje się, że wdrażanie przez kolejne lata lokalnych strategii rozwoju (Leader) przyczyni się do wzmocnienia realizacji tak ważnych oddolnych inicjatyw społeczności lokalnych [*Program Rozwoju...* 2014].

Instrumenty wsparcia finansowego programu rozwoju obszarów wiejskich (2014-2020)

PROW stanowi instrument realizacji polityki określony II filarem WPR. W ustawodawstwie dotyczącym PROW określone są cele, priorytety i zasady dotyczące korzystania z działań przewidywanym budżetem UE. Poprzez budżet PROW wspierane są działania dotyczące nie tylko gospodarstw rolnych, ale także rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich. W odniesieniu do wsparcia rozwoju obszarów wiejskich zaproponowano silniejsze powiązanie z innymi politykami, w szczególności z polityką spójności przez włączenie II filaru WPR we Wspólne Ramy Strategiczne (WRS).

PROW 2014-2020 finansowany będzie, podobnie jak w poprzedniej perspektywie, ze środków unijnych i krajowych środków własnych. Budżet przyjętego programu wynosi ponad 13,5 mld euro, w tym środki EFRROW na poziomie 8,6 mld euro (63,7%) oraz 4,9 mld euro (36,3%) współfinansowania krajowego. Przykładowo w przypadku PROW 2007-2013 budżet na całą perspektywę finansową wyniósł 24,9 mld euro, w tym środki EFRROW wyniosły 17,4 mld euro (70%). Oznacza to poważne obniżenie poziomu wsparcia, zwłaszcza w obliczu przekazania ponad 5,0 mld euro na dopłaty bezpośrednie (I filar WPR), co zresztą jest zgodne z regulacjami europejskimi. Obecnie PROW realizowany będzie przez 15 działań, 35 poddziałania oraz 42 typy operacji. Ponadto plan finansowy PROW 2014-2020 przygotowany przez MRiRW różni się w niektórych pozycjach od tego zatwierdzonego przez KE. Największe zmniejszenie budżetu dotyczyło działania związanego z modernizacją gospodarstw rolnych (o 415 mln euro) oraz płatności dla obszarów z ograniczeniami (o 164 mln euro). Z łącznie 579 mln euro pozyskanych w ten sposób środków dużą część przeznaczono na premie dla młodych rolników (133 mln euro), restrukturyzację małych gospodarstw (133 mln euro) oraz działania rolnośrodowiskowe i klimatyczne (124 mln euro). Pojawiły się dwa nowe działania, które nie były ujęte w projekcie MRiRW: „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000” (61,5 mln euro) oraz „Inwestycje na obszarach OSN” (37,5 mln euro) [*Program Rozwoju...* 2014].

Tabela 1. Plan finansowy PROW 2014-2020 według projektu MRiRW oraz KE
 Table 1. Financial plan of RDP 2014-2020 according to project of Ministry of Agriculture and Rural Development and the European Commission

Działania i poddziałania/ <i>Actions and measures</i>	Plan PROW wg MRiRW (15 kwietnia 2014 r.)/ <i>RDP plan according to Ministry of Agriculture (15 April 2014)</i>	Plan finansowy zatwierdzony przez KE (12 grudnia 2014 r.)/ <i>Financial plan acknowledged by EC (12 December 2014)</i>	Różnica ±/ <i>Difference ±</i>
	tys. euro/ <i>thous. EUR</i>		
Transfer wiedzy i działalność informacyjna/ <i>Transfer of knowledge and information</i>	43 001,3	58 001,3	+15 000,0
Usługi doradcze i zarządzanie gospodarstwem/ <i>Consulting and farm management</i>	65 002,5	75 002,5	+10 000,0
Systemy jakości produktów rolnych/ <i>Agricultural product quality schemes</i>	33 004,2	33 004,2	0
Modernizacja gospodarstw rolnych/ <i>Modernisation of agricultural holdings</i>	2 816 064,5	2 401 064,5	-415 000,0
Przetwórstwo i marketing produktów rolnych/ <i>Processing and marketing of agricultural products</i>	693 070,5	693 070,5	0
Scalanie gruntów/ <i>Reparcelling</i>	138 994,7	138 994,7	0
Przywracanie potencjału produkcji rolnej/ <i>Restoring agricultural production potential</i>	414 981,9	414 981,9	0
Premia dla młodych rolników/ <i>The premium for young farmers</i>	584 997,7	717 997,7	+133 000,0
Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej/ <i>Bonuses to start a non-agricultural activities</i>	413 939,9	413 939,9	0
Restrukturyzacja małych gospodarstw/ <i>Restructuring of small farms</i>	749 980,7	882 980,7	+133 000,0
Rozwój przedsiębiorczości-rozwój usług rolniczych/ <i>Development of enterprise-development of agricultural services</i>	64 999,4	64 999,4	0
Płatności dla rolników przekazujące małe gospodarstwa/ <i>Payments to farmers supplying small farms</i>	130 000,3	130 000,3	0
Targowiska – podstawowe usługi/ <i>Markets-essential services</i>	74 966,6	74 966,6	0
Odnowa wsi – podstawowe usługi/ <i>Restoration of countryside – basic services</i>	1 000 000,1	1 000 000,1	0
Tworzenie grup i organizacji producentów/ <i>Creation of groups and producers' organizations</i>	352 987,5	402 987,5	+50 000,0
Działania rolnośrodowiskowe i klimatyczne/ <i>Agri-environment and climate activities</i>	1 060 062,8	1 184 062,8	+124 000,0
Rolnictwo ekologiczne/ <i>Ecological farming</i>	699 961,5	699 961,5	0
Płatności dla obszarów z ograniczeniami/ <i>Payments for areas with restrictions</i>	2 329 998,6	2 165 998,6	-164 000,0
Zalesienia i tworzenie terenów zalesionych/ <i>Afforestation and creation of woodland</i>	300 997,1	300 997,1	0
Współpraca/ <i>Cooperation</i>	42 999,7	57 999,7	+15 000,0
Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000/ <i>Investments in farms located in Natura 2000 areas</i>	0	61 500,0	+61 500,0
Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN/ <i>Investments in farms located in the LFA</i>	0	37 500,0	+37 500,0
Leader	734 999,9	734 999,9	0
Pomoc techniczna/ <i>Technical support</i>	208 283,4	208 283,4	0
Renty strukturalne – zobowiązania/ <i>Early retirement – commitments</i>	560 000,0	560 000,0	0
Razem/ <i>Total</i>	13 513 294,8	13 513 294,8	0

Źródło: Projekt PROW 2014-2020 oraz PROW 2014-2020
 Source: Project of RDP 2014-2020 and RDP 2014-2020

Analizując plan finansowy PROW 2014-2020 warto zwrócić uwagę, że największe wsparcie finansowe skierowano na modernizację gospodarstw rolnych (2,4 mld euro, czyli 17,8%), ponadto na płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (2,2 mld euro, czyli 16,0%), działania rolnośrodowiskowo-klimatyczne (1,2 mld euro, czyli 8,8%) oraz odnowa wsi – podstawowe usługi (1,0 mld euro, czyli 7,4%). Omawiane cztery działania czy poddziałania obejmują łącznie kwotę 6,8 mld euro, która stanowi ponad 50% instrumentów finansowych przewidzianych dla PROW 2014-2020 i wyznaczają w ten sposób wektory rozwoju obszarów wiejskich.

Jak wiadomo, środki finansowe dostępne w ramach II filaru WPR UE, to nie jedyne źródło wsparcia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. W jego ramach można realizować na obszarach wiejskich wiele innych instrumentów, które wpływają na poprawę konkurencyjności sektora rolnego, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi czy działania w zakresie ekologii i klimatu. Środki EFRROW pozwalają na realizacji działań na poziomie gospodarstw rolnych, grup producentów rolnych, a także w ramach szerszej zbiorowości społecznej obszarów wiejskich.

W PROW 2014-2020 dla każdego działania i poddziałania ustalono w sposób szczegółowy podstawy prawne, kryteria dostępu, zakres i opis działania, definicję beneficjenta oraz poziom i wysokość wsparcia. Taka szczegółowość wynika z faktu, że każde działanie stanowi swoiste i niepowtarzalne zjawisko, ponieważ w zapisach pojawiają się specyficzne i szczegółowe wymagania, które adresowane są do pojedynczego gospodarstwa rolnego bądź do grupy producentów rolnych lub większej społeczności lokalnej. Obok opisowej części programu, znalazły się również: liczbowy wymiar działań, poziom środków finansowych przewidzianych do wykonania, koszty przypadające na jednego beneficjenta i wiele innych danych. Ogólnie biorąc dzięki wsparciu inwestycyjnemu dofinansowanych zostanie około 200 tys. gospodarstw rolnych (12,8% ogółu gospodarstw), utworzonych zostanie 22 tys. nowych miejsc pracy oraz powstanie 2 tys. grup producentów rolnych (GPR), które poszerzą liczbę już 3 tys. istniejących grup. Istotnym elementem wsparcia na rzecz odtwarzania, ochrony i wzbogacania ekosystemów będą realizowane praktyki korzystne dla środowiska i klimatu na obszarze 19% użytków rolnych kraju.

Współfinansowanie niektórych działań odbędzie się na poziomie 36,3% ogólnych kosztów, zaś łączny wydatek tego współfinansowania ze strony państwa wyniesie 332,0 mln euro.

Podsumowanie

Polityka rozwoju obszarów wiejskich w ramach II filaru WPR ma odgrywać istotną rolę w procesie przekształceń strukturalnych, restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych. Kompleksowe wsparcie jakie oferuje polityka rozwoju obszarów wiejskich, ma na celu osiągnięcie zrównoważonego wzrostu, utrzymanie żywotności obszarów wiejskich oraz zwiększenie konkurencyjności i rentowności sektora rolnego. Ważnym czynnikiem określonym w PROW jest to, aby wzrost produkcji rolniczej dokonywał się w sposób nieszkodzący środowisku naturalnemu oraz klimatowi. Dodatkowo konstruując nowy PROW dążono do tego, aby bliżej nawiązać współpracę pomiędzy rolnikami, firmami przetwórczymi a strefą obrotu i handlu. Program ma wygenerować narzędzia wspierające tak ważny segment rolnictwa, jakim jest przetwórstwo i marketing produktów rolnych.

Do negatywnych cech zatwierdzonego PROW na lata 2014-2020 należy zaliczyć zbyt późne wprowadzenie w życie rozporządzeń i aktów wykonawczych, co spowodowało nieprzekazanie beneficjentom w latach 2014-2015 na rozwój obszarów wiejskich 193 mln euro rocznie. Pewną rekompensatą za brak środków finansowych było kończenie realizacji PROW 2007-2013 według formuły n+2 (do końca 2015 roku), która w opinii wielu rolników niezorientowanych w szczegółach programowania, stanowiła podjęcie nowego PROW. Reguła n+2 nie przewiduje wsparcia dla nowych beneficjentów po zakończeniu okresu planowania, a tylko wypłatę środków dla wcześniej zakwalifikowanych działań. W okresie 2 lat należy też rozliczyć cały program wdrażany w danym okresie planowania.

Przystępując do programowania rozwoju obszarów wiejskich UE zaproponowała przestrzeganie pewnych zasad, w tym zasady elastyczności, uproszczenia (*simplification*), dostosowania, sprawiedliwości oraz wyrównywania szans. W procesie tym dążono do wypracowania zasad prostych, zrozumiałych dla beneficjentów i innych uczestników rynków rolnych. Przyjęte roz-

wiązania nie zawsze są proste, przy czym wprowadzają nowe elementy, które będą utrudniać złożenie aplikacji i uzyskanie wsparcia. Po przyjęciu ustawy na gruncie krajowym, wymagane będzie dostosowanie systemu informatycznego do wymogów monitorowania wydatków budżetowych WPR. Ramy finansowe określają bowiem w sposób precyzyjny kwoty rocznych pułapów środków na zobowiązania, z podziałem na kategorie wydatków oraz pułapu środków na płatności.

Ogólnie biorąc, PROW 2014-2020 inaczej kładzie akcenty w stosunku do PROW 2007-2013. Przede wszystkim ma umożliwić głębszą modernizację i restrukturyzację gospodarstw rolnych, pozwolić na wprowadzenie nowych środków w zakresie innowacji, umożliwić dywersyfikację upraw oraz podjąć wyzwanie wobec złożonej problematyki związanej z klimatem.

Literatura

- Gorton M., Davidova S. 2004: *Farm productivity and efficiency in the CEE applicant countries: a synthesis of results*, Agricultural Economics, 30, 114-116.
- Latruffe L., Davidova S., Balcombe K. 2008: *Productivity change in Polish agriculture: an illustration of a bootstrapping procedure applied to Malmquist indices*, Post-Communist Economies, vol. 20, no. 4, 98-101.
- Oskam A., Meester G., Silvis H. 2010: *EU policy for agriculture, food and rural areas*, Wageningen.
- Sarris A.H., Doucha T., Mathijs E. 1999: *Agricultural restructuring in central and eastern Europe: implications for competitiveness and rural development*, European Review of Agricultural Economics, 26(3), 487-490.
- Roljčić S., Gruić B., Sarić R. 2012: *Organic agriculture in terms of sustainable development and rural areas' development*, [w:] *Rural development policies from the EU enlargement perspective*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952.
- Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, Dz.U. UE nr L 347.487 z 20.12.2013.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. 2014: MRiRW, Warszawa.
- Swinnen J.F.M. 2001: *Implications of EU enlargement for Agri-food Markets and Policy*, Materials for the conference Outlook for Agriculture, Agribusiness and the Food Industry in Central and Eastern Europe at Budapest 18th of May 2001, Hungary.

Summary

The paper presents the general characteristics of the Rural Development Programme (2014-2020) in the light of the European Union regulations. The RDP is programmed base on six measures and a number of sub-measures, which are developed to reflect modern trends in the development of rural areas. For Poland there was specified budget of more than 13.5 billion euros, including the EAFRD measures at 8.6 billion (63.7%) and 4.9 billion (36.3%) of the national co-financing. The spending trends of RDP means presented to the European Commission were slightly adjusted, through the launch of additional activities associated with investments in farms located in Natura 2000 areas and in less favoured areas (LFA). Start of financial instruments will be delayed by protracted legislative process.

Adres do korespondencji
prof. dr hab. Antoni Mickiewicz, dr hab. Bartosz Mickiewicz, prof. nadzw. ZUT
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin
tel. (91) 449 69 80
e-mail: antoni.mickiewicz@zut.edu.pl, bartosz.mickiewicz@zut.edu.pl